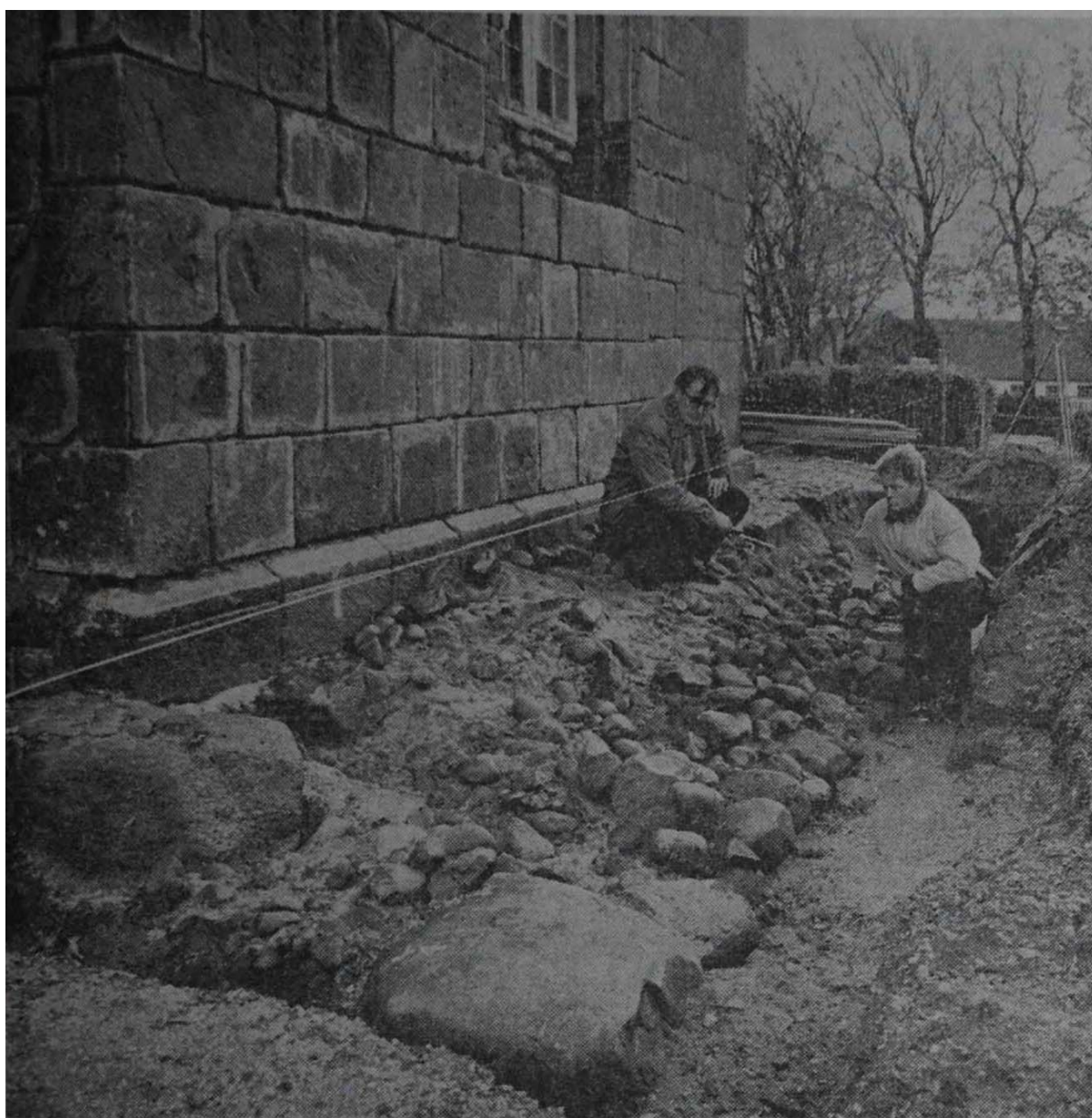

Artikel i Thisted Amts Tidende 4. november 1967.

Søndbjerg Kirke blev i sin tid bygget som stormandskirke.

Under restaureringsarbejdet er der gjort fund, som tyder på, at kirken for 500 år siden blev hjem søgt af en brand, som lagde det oprindelige og fornemme romanske tårn i aske.

Under de omfattende restaureringsarbejder i Søndbjerg Kirke er der gjort fund, som igen har gjort det muligt for Nationalmuseet at påvise, at kirken for omkring 800 år

Inspektør Knud Krogh og Per Boe ved fundamentet uden for kirken

siden er opført som en såkaldt stormandskirke med romansk tårn. - Denne kirketype er så sjælden, at Søndbjerg Kirke er den eneste i Thisted Amt - muligvis med undtagelse af Snedsted. Det har også med en til vished grænsende sandsynlighed været muligt at påvise, at kirken for omkring 500 år siden blev udsat for en brand, som lagde det romanske tårn i aske, hvorefter det nuværende gotiske tårn blev bygget. Det store restaureringsarbejde, som nu foretages, har først og fremmest været nødvendigt, fordi det 500 år gamle gotiske tårn nu var så forvitret, at det truede med at styrte i grus.

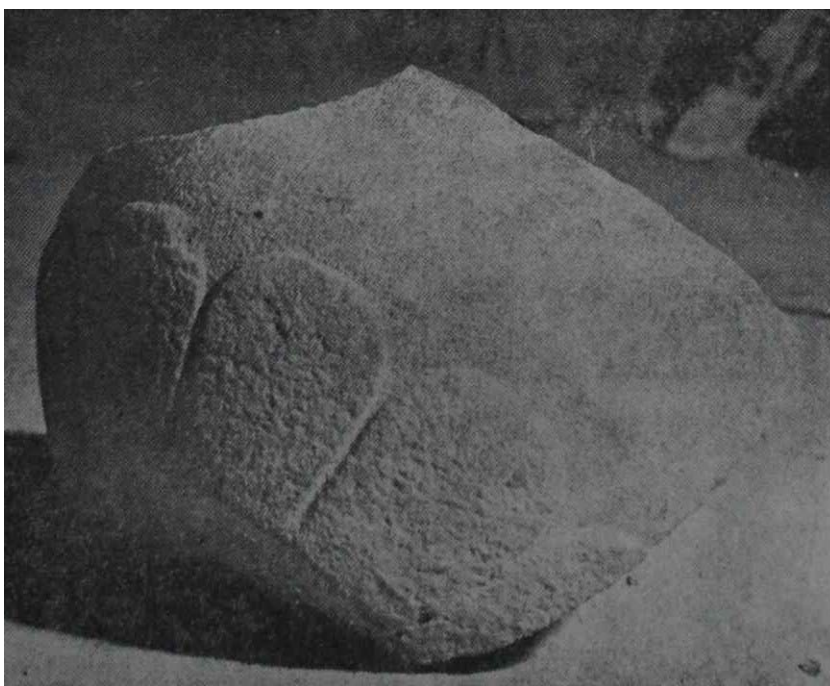
Ved istandsættelse af tårnet blev der i den indre, nederste del af kirken fundet talrige smukt tilhugne kvadersten, der var anbragt i en helt tilfældig orden, øjensynligt ganske uden forbindelse med deres oprindelige placering. Nationalmuseet blev derefter underrettet, og siden har museumsinspektør Knud Krogh, bistået af assistent Per Boe, Thisted, foretaget en række undersøgelser, der fuldt ud har bekræftet en teori om, at Søndbjerg Kirke er en af de meget få romanske landsbykirker, som i sin oprindelige form blev bygget med tårn.

Ved en tidligere istandsættelse i 1909 fandt man i kirketårnet en sokkelsten med runeinskription, der kunne tydes som: ”Jacob voldte - Skjalm gjorde”, og desuden den latinske tekst, men stadig med runer: ”Ibi oculus, ubi Ara” (der hvor altret er, hviler Guds øje”). Dengang mente man, at runestenen havde haft sin plads i kirkens oprindelige stenalter, men den blev alligevel placeret i tårnets ene hjørne ved istandsættelsen.

- Nu fandt vi en række sokkelsten med samme mønster som runestenen, fortæller museumsinspektør Knud Krogh, og der var så mange sokkelsten og såkaldte buesten, at det uden videre kunne afgøres, at deres oprindelige placering havde været - ikke i et stenalter - thi dertil var der for mange, men i et større bygningsværk. Hvis denne teori skulle passe, måtte Søndbjerg Kirke tidligere have haft et romansk tårn, der gik længere end det nuværende tårn.

Teorien bekræftet ved udgravning.

Vi kunne kun få denne teori bekræftet ved at foretage udgravninger vest for det nuværende tårn, og her fandt vi, hvad vi havde ventet at finde, nemlig grundstenen, som klart viste, at kirken oprindeligt har været et par meter længere, og at den mod vest er afsluttet med et anseligt romansk stentårn, opført af smukt tilhugne kvadre, så denne del af kirken faktisk har været den fornemste i udførelse. Søndbjerg Kirke kunne derfor identificeres som en af de meget sjældne stormandskirker. Inskriptionen på runestenen: ”Jacob voldte” havde peget mod en sådan teori, men nu er den bevist, og det kan vi være

Døbefonten, der var indmuret i tårnet, har fortalt meget om tårnet og dets skæbne.

glade for. Sådanne kirketyper er som nævnt meget sjældne.

Tårnet styrtet sammen efter en brand.

Det næste spørgsmål måtte blive: Hvad har fået menigheden i Sønderbjerg til at opgive et prægtigt tårn og erstatte det med et murstenstårn, bygget i sidste del af 1400-tallet. Vi har gjort en række fund, som klart har vist, at kirkens oprindelige tårn er styrtet sammen, antagelig efter en brand. En del af de kvadersten, som nu er indmuret i tårnets nederste del, er tydeligt prægede af, at de har været udsat for stærk varme. De er ildskørnede.

Ved nøje at undersøge de kvadersten, der tilfældigt blev indmuret i tårnet omkring 1475, fandt vi et stort brudstykke af Sønderbjerg Kirkes oprindelige døbefont. Man har hele tiden vidst, at den døbefont, som kirken har haft i brug nogle hundrede år, ikke er den oprindelige. Den svarer ikke til fontfodens meget smukke stenhuggerarbejder, men er af grovere udførelse. Brudstykket, som blev fundet i kirketårnet, har derimod forsiringer og udsmykninger, som svarer til fontfodens, og det har vist sig, at det samlede arbejde er identisk med den døbefont, som findes i nabokirken i Odby.

Utvivlsomt er de to døbefonte anskaffet samtidig med, at de to kirker blev færdigbyggede for 800 år siden. Den hårde medfart, som den ituslåede døbefont og stærkt skamferede fontfod har været ude for, tyder også på, at det romanske stentårn er bruset sammen efter en brand.

De mange fund har sammenlagt kunnet bevise, at kirken virkelig har været udsat for ildsvåde, og det er i denne forbindelse meget interessant, at et gammelt sagn på egnen vil vide, at kirken engang brændte, og at herremanden på "Helleriis" indebrændte. Man kan ikke bevise, at det er sket ved samme lejlighed, for fortællingen om branden har sagnets flygtige karakter.

Jens Murmesters beenhus igen for dagen.

Ved istandsættelsen er der gjort andre fund, som har bekræftet skriftlige overleveringer. Af kirkens regnskaber ved man, at "Jens Murmester af Salling" i året 1712 tilmurede norddøren, den såkaldte kvindedør, og indrettede et beenhus i hulrummet i den svære kvaderstensmur.

Sådanne beenhuse stammede egentlig fra den katolske tid, men mange skikke overlevede reformationen. Efter den katolske kirkes opfattelse skulle de dødes jordiske levninger samles omhyggeligt sammen, så de så vidt muligt var til stede på opstandelsens morgen. Så sent som i 1712 indrettede man ved Sønderbjerg Kirke et beenhus i selve kirkemuren, og i beenhuset samlede graveren de knogler, der kom frem ved nye begravelser. Knoglerne blev anbragt i beenhuset og endda udefra synlige for menigheden for at minde om jordelivets forkrænkelighed og dødens vished.

Hvornår beenhuset i Sønderbjerg Kirke er blevet lukket, ved man ikke, men under istandsættelsesarbejdet er det nu blevet genåbnet, og det viste sig som formodet, at være fyldt med menneskeknogler.

Museumsinspektør Knud Krogh oplyser, at Nationalmuseets undersøgelser endnu ikke er afsluttet. Uden for den tilmurede norddør er der fundet fundamenter af en ret stor bygning, som ikke kan have været våbenhus, men muligvis et kapel.

B.S.